

Gi-ga-groen!

De Kinderboekenweek geeft kinderen toegang tot de verbeeldingskracht van taal. Stimuleer die verbeeldingskracht met dit gratis lespakket rond het thema *Gi-ga-groen!*

Elke les koppelt een thematitel aan een creatieve opdracht. De lessen vormen samen een project voor de hele school dat niet alleen draait om het plezier in lezen maar ook om het ontwikkelen van de eigen creativiteit.

Dit lespakket wordt je aangeboden door Kunstgebouw, Filmhub Zuid-Holland en Probiblio en is in opdracht samengesteld door Leontien Apekrom. De illustraties bij de lessen zijn gemaakt door Annelies Suyker.

We wensen jullie een inspirerende Kinderboekenweek!

TIP

Filmhub Zuid-Holland heeft voor elke groep een filmsnack: een korte filmles binnen het thema. De filmlessen vind je in **LessonUp**.

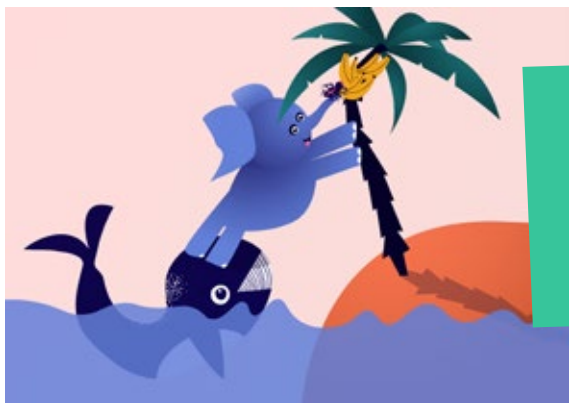
VUL IN EN WIN!

Wat vind je van dit lespakket? Wat werkt goed en wat kan beter? Wij horen het graag! Vul **de enquête** online in. Onder de respondenten verloten we het boek *Kunsthelden* van Barbara Jonckheer en het boek *Ik ben een kunstenaar* van Marta Altes.

Creatieve lessen Kinderboekenweek 2022

Thema: Gi-ga-groen!

GROEP 1-2

BOEK: **Anansi de spin - Sterker dan Olifant**

AUTEUR: Iven Cudogham

ILLUSTRATOR: Moldybyrd Studio

ONDERWERP: dieren, samenwerking

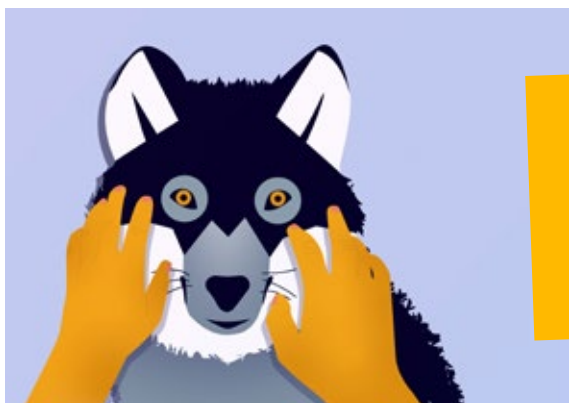
GROEP 3-4

BOEK: **De boom met het oor**

AUTEUR: Annet Schaap

ILLUSTRATOR: Philip Hopman

ONDERWERP: natuurbeleving, het oor

GROEP 5-6

BOEK: **Silas en de wolf**

AUTEUR: Selma Noort

ILLUSTRATOR: omslag - Martijn van der Linden,

binnenkant - Selma Noort

ONDERWERP: natuurbeleving, de wolf

GROEP 7-8

BOEK: **Elke dag broerdag**

AUTEUR: Tineke Honingh

ILLUSTRATOR: omslag - Bij Barbara, landkaart en
stamboom - Jeannette Steenmeijer

ONDERWERP: natuurbeleving, stamboom

Les voor groep 1-2

BOEK: **Anansi de spin - Sterker dan Olifant**

AUTEUR: Iven Cudogham

ILLUSTRATOR: Moldybyrd Studio

ONDERWERP: dieren, samenwerking

Omschrijving les: Anansi de spin daagt Olifant uit voor een wedstrijd touwtrekken. Met behulp van mevrouw Walvis wint Anansi. Kunnen de drie dieren hun krachten ook bundelen en samenwerken? Met je klas ga je de drie dieren helpen bij een nieuwe uitdaging. Jullie spelen de oplossingen na met speelgoed dieren. Deze scènes leg je samen met je groep vast op film.

TIJD: 40 - 60 minuten

RUIMTE: klaslokaal

MATERIAAL:

- boek *Anansi de spin - Sterker dan Olifant*
- speelgoed dieren: een spin, een olifant & een walvis (fijn als de dieren ook klein, groot, grootst zijn). Denk aan kunststof dieren, Playmobile, Duplo of knuffels
- bananen (denk aan kunststof fruit, Playmobile, Duplo of teken of boetseer zelf een banaan)
- een mobiel of tablet met filmfunctie of een filmcamera
- een plant
- extra materiaal dat voorhanden ligt in de klas, wat de leerlingen kunnen gebruiken bij het uitbeelden van hun oplossing

Deze les sluit aan bij:

- kerndoelen Kunstzinnige oriëntatie.

Vorbereiding

- Lees van tevoren het boek *Anansi de spin - Sterker dan Olifant* aan de klas voor. Je kunt dit verspreid over een paar dagen doen, bijvoorbeeld wanneer de leerlingen hun pauzehap eten.
- Richt een filmhoek in met een plant met daarin een trosje bananen, lucht, zee, een eiland en de drie dieren. Zie foto bijlage 1. Je kunt dit, afhankelijk van je groep, ook samen met een paar oudere leerlingen doen.
- Print de afbeeldingen van de dieren en eigenschappen uit bijlage 2, 3, 4 en 5 op A3-formaat.
- Leg de overige materialen, voorafgaand aan de les, klaar in het lokaal.

STAP 1: Oriënteren - Waar gaat het boek over?

TIJD: 5 minuten

Lees en vertel: Anansi de spin probeert bananen uit een hele hoge boom te plukken. Tijdens het klimmen ziet Anansi mevrouw Walvis zoeken naar haar walvisjong. Vanuit de boom kan Anansi haar walvisjong achter een zandbank zien zwemmen. Als dank belooft mevrouw Walvis om Anansi te helpen wanneer Anansi ooit hulp nodig heeft. Niet zoveel later heeft Anansi hulp nodig. Olifant griste alle bananen voor Anansi's neus weg. Anansi werd boos en daagde Olifant uit voor een touwtrekwedstrijd. Anansi won met behulp van mevrouw Walvis die stiekem vanuit zee aan het touw trok. Olifant had niets door. Als prijs plukte Olifant bananen voor Anansi.

Besprek: *Hadden jullie verwacht dat Anansi de spin zou winnen van Olifant? Waarom wel/niet? Bespreek enkele antwoorden. Zo zie je maar, door een slimme oplossing leek spin Anansi sterker.*

Vertel: *We gaan onderzoeken of een spin, een olifant en een walvis ook met elkaar kunnen samenwerken. Ze kunnen alle drie bijzondere dingen.*

STAP 2: Onderzoeken - Wie is de sterkste, de slimste, de snelste?

TIJD: 10 minuten

Besprek: Ga met de leerlingen bij de filmhoek zitten of leg de spin, olifant en walvis in het midden van de kring. Noem steeds een eigenschap van een spin, walvis of olifant en wijs een leerling aan die het dier mag pakken dat die eigenschap of kwaliteit heeft. Vraag de leerling waarom hij of zij dat dier heeft gekozen. Soms zijn er ook meerdere keuzes mogelijk.

Welk dier kan het beste een web spinnen?

Welk dier kan het beste trompetteren?

Welk dier kan het beste zwemmen?

Welk dier is het lichtst?

Welk dier is het kleinst?

Welk dier kan goed water spuiten?

Welk dier kan het beste een draad maken?

Welk dier is erg snel?

Welk dier is het grootst?

Welk dier kan het beste golven maken?

Welk dier kan het beste klimmen?

Welke dier is het sterkst?

TIP

Vraag eerst naar de eigenschappen waarbij maar één goed antwoord mogelijk lijkt. Vraag dan naar eigenschappen die bij meerdere dieren kunnen horen. Vraag hierbij goed door: waarom heeft de leerling bijvoorbeeld de olifant gekozen als het dier dat het beste golven kan maken en niet de walvis?

TIP

Print de drie foto's en de eigenschappen van bijlage 2, 3, 4 en 5 uit op A3-formaat en knip en plak de eigenschappen bij de foto's van dieren. Hang de afbeeldingen op in de klas. Bijvoorbeeld in de buurt van de filmhoek. Zo blijven de antwoorden zichtbaar in de klas en bij stap 3.

STAP 3: Doen - Samenwerken: speel en film de oplossing!

TIJD: 15 minuten per groepje

Deel de leerlingen in groepjes van drie in. Laat de leerlingen een vrije-keuze-activiteit doen (puzzelen, poppenhoek, bouwen, enzovoort, activiteiten die de leerlingen gewend zijn zelfstandig te doen) zodat je als leerkracht de kleine groepjes kunt begeleiden bij het verzinnen van een oplossing en het spelen van een scène.

Bespreek en laat zien: *In het boek werkt Anansi met mevrouw Walvis samen om te winnen met touwtrekken van Olifant. Nu gaan Olifant, Anansi de spin en mevrouw Walvis samenwerken om een tros bananen te krijgen. Laat de leerlingen de filmhoek zien terwijl je het 'probleem' uitlegt.*

De bananen hangen in de hoogste bananenboom ooit gezien op een onbekend eiland. Olifant kan er niet bij met haar slurf, mevrouw Walvis kan niet uit het water komen en spin Anansi zou er dagen over doen om de boom in te klimmen. Hebben jullie een idee hoe Olifant, mevrouw Walvis en spin Anansi deze bananen te pakken kunnen krijgen?

TIP

Komen de kinderen niet op gang met een eigen idee? Stel de leerlingen dan de vragen uit bijlage 6 om hen op weg te helpen.

Leg uit: *Jullie gaan met je groepje een oplossing verzinnen voor het probleem. Hoe kunnen de drie dieren samenwerken om tóch de bananen te krijgen?*

Begeleid: Laat de groepjes leerlingen om de beurt naar de filmhoek komen om hun oplossing uit te beelden met de dieren. Help de leerlingen hierbij. *Wat wordt jullie oplossing? Wat doet Olifant? Hoe kunnen we dat uitbeelden? Wat doet Anansi de spin? Zet spin maar neer zodat het duidelijk is wat spin doet. En wat doet walvis?* Als de leerlingen een oplossing hebben bedacht en dit kunnen uitbeelden, film je de scène. De leerlingen mogen hierbij ook geluid maken en vertellen wat de dieren doen.

TIP

Je kunt ook iedere dag een filmpje met een ander groepje maken en zo de activiteit spreiden over een paar dagen. Vooral handig wanneer je geen klassenassistent of duo-partner hebt die de kinderen kan helpen tijdens de vrije-keuze-activiteiten.

STAP 4: **Reflecteren - De oplossingen!**

TIJD: **10 minuten**

Bereid voor: Aan het einde van de Kinderboekenweek is elk groepje aan de beurt geweest. Zet voor de laatste dag alle filmpjes klaar in een mapje dat via je digibord te openen is. Of koppel je camera/telefoon/tablet direct aan je computer als dit mogelijk is. Speel de filmpjes af en bekijk ze met je klas. Bijvoorbeeld tijdens het eten van de fruithap.

Besprek: Stel de leerlingen enkele reflectievragen en bespreek deze met de groep. Bijvoorbeeld: *Welke oplossing vind je erg handig? Welke oplossingen vind je grappig? Bij welke oplossingen doen alle drie de dieren evenveel? Vraag verder door vragen te stellen als: Waaraan zie je dat volgens jou? Wat zie je waardoor je moet lachen?*

Rond af: *Zo zie je maar, wie niet sterk is moet slim zijn, maar ook kunnen samenwerken.*

TIP

Laat de filmhoek tijdens de Kinderboekenweek staan zodat de leerlingen er ook in kunnen spelen tijdens vrije-keuze-speelmomenten.

BIJLAGE 1: voorbeeld filmhoek

BIJLAGE 2: afbeelding spin

BIJLAGE 3: afbeelding olifant

BIJLAGE 4: afbeelding walvis

een web

trompetteren

zwemmen

licht

is het kleinst

goed water spuiten

beste een draad

snel

grootst

golven maken

klimmen

sterk

- Een walvis heeft een spuitgat, waarvoor zou de walvis dat kunnen gebruiken?
- Kunnen de dieren op elkaar staan?
- Welk dier zou de boom kunnen schudden zodat de bananen eruit vallen?
- Welk dier kan er een web spinnen om de bananen op te vangen?
- Welk dier kan de bananen uit het water halen als die in de zee vallen?
- Welk dier kan door een ander dier hoog in de boom geslingerd worden?
- Welk dier zou heel hard tegen het eiland aan kunnen zwemmen zodat de bananen uit de boom vallen?

Les voor groep 3-4

BOEK: **De boom met het oor**

AUTEUR: Annet Schaap

ILLUSTRATOR: Philip Hopman

ONDERWERP: natuurbeleving, het oor

Omschrijving les: “Als je een oor wilt, piep! Ga dan naar de boom.” In het park staat een boom met een oor. Een boom die luistert naar de jongen. Een jongen die thuis niet gehoord wordt, vindt een luisterend oor in de natuur. Zouden de bomen bij school ook goed kunnen luisteren? Hoe ziet een oor van een boom eruit? En wat zou je aan de boom vertellen?

TIJD: 45 minuten

RUIMTE: klaslokaal en buiten

MATERIAAL:

- boek *De boom met het oor*
- 1 stukje boetseerwas* van ongeveer 1 bij 2 cm per leerling. Snijd deze van tevoren met een simpel keukensnijmesje (of een ander boetseermateriaal zoals klei)
- 1 placemat per leerling (of een velletje papier)
- boetseergereedschap (of cocktailprikkers, ijsstokjes e.d. zie bijlage 1)
- een boom op het schoolplein, of 1 stukje schors per leerling
- snoetendoekjes, 1 doekje per leerling om de handen schoon te maken

*Boetseerwas is te koop bij de meeste grote leveranciers van creatieve schoolmaterialen en kost in verhouding ongeveer hetzelfde als een brood klei. Bijvoorbeeld via deze [website](#).

Deze les sluit aan bij:

- kerndoelen Kunstzinnige oriëntatie.
- kerndoelen Oriëntatie op jezelf en de wereld.

Voorbereiding

- Lees van tevoren het boek *De boom met het oor* aan de klas voor. Je kunt dit verspreid over een paar dagen doen, bijvoorbeeld wanneer de leerlingen hun pauzehap eten.
- Verzamel stukken schors met de kinderen tijdens een buitenactiviteit als je geen boom op het schoolplein hebt staan. Of vraag de leerlingen zelf een stuk schors of een wat dikkere tak mee te nemen naar de les.
- Leg de materialen, voorafgaand aan de les, klaar in het lokaal.

STAP 1: Oriënteren - Waar gaat het boek over?

TIJD: 10 minuten

Lees en vertel: De jongen heeft een ontdekking gedaan die hij graag met iemand wil delen. Maar niemand lijkt tijd te hebben om te luisteren. Zelfs de dieren die hij tegenkomt niet. Maar de dieren sturen hem wel door naar het park, want daar staat een boom met een oor. Een boom waaraan dieren en mensen hun verhalen kunnen vertellen. Zo vertelt de kever over zijn verdriet om zijn vriendin. En de jongen kan uiteindelijk zijn ontdekking delen: hij is niet meer de kleinste van de klas!

Bespreek: *Kennen jullie dat gevoel, dat je óntzettend graag iets wilt vertellen, maar dat er niemand in de buurt is om het aan te vertellen?* Bespreek één of twee reacties uit de klas. Vraag hierbij door. *Hoe voelde je je toen? Wat vond je daar zo leuk aan?*

Leg uit: *Hoe fijn zou het zijn om zelf een boom met een luisterend oor te hebben op school? Wij gaan in deze les ons eigen luisterend oor maken. Een plek waar je altijd je verhaal kwijt kunt.*

STAP 2: Onderzoeken - Voelen en kijken?

TIJD: 10 minuten

Leg uit en laat zien: *We gaan een oor maken van was. Was is een soort klei. Het wordt warm tussen je handen. Hoe warmer de was wordt, hoe beter je de was kunt kneden tussen je vingers. Laat dit zien door een klein stukje was te vervormen.*

Bespreek: *Voordat jullie zelf gaan boetseren, gaan we naar elkaars oren kijken. Wat valt je op aan de vorm? (Ronde vormen, een oorlel, een kommetje, een soort kronkelende gangetjes.) Hoe zou een oor van een boom eruitzien? Anders dan onze oren? En wat zou er dan anders zijn? (De vorm, textuur van schors, misschien groeit er een blaadje uit?)*

TIP

Je kunt ook de afbeeldingen van oren laten zien uit bijlage 1. Dierenoren ter inspiratie laten zien kan ook.

STAP 3: **Doen - Boetseren**

TIJD: **15 minuten**

Deel uit en laat zien: Start **het filmpje** uit bijlage 2. Daarin is te zien hoe je de was kunt boetseren. Iedere leerling krijgt een blokje was en een placemat of velletje papier en start met kneden.

Boetseertips met was: Werk met je vingertoppen, knijp, pers, trek en draai.

TIP

Wanneer je met klei in plaats van was werkt, is het belangrijk dat de leerlingen het oor uit één stuk klei kneden. Dus zonder losse stukjes klei op het oor te plakken. Losse stukjes zullen namelijk bij de meeste soorten klei van het werk af vallen wanneer de klei droogt. Ook zal de meeste klei niet aan stukken schors blijven plakken. Wel kun je de oren van klei vastplakken met alleslijm of andere sterke lijm wanneer de klei is gedroogd.

Leg uit en laat zien: Om de kronkelende gangetjes van je oor te maken kun je ook gebruikmaken van boetseergereedschap of kosteloos materiaal zoals ijsstokjes, een vork of cocktailprikkers (voor meer opties zie foto bijlage 3). Laat dit zien en deel daarna gereedschap uit.

Loop langs en help: Ga de leerlingen langs om hen individueel te helpen. Stimuleer de leerlingen om na te denken over hoe hun oor eruitziet.

Bespreek: *Had de boom met het oor alleen bezoek van de jongen? Inderdaad ook van dieren zoals de stoet met kevers. Zijn er insecten die jouw oor bezoeken? En wat willen zij kwijt aan het oor? Als er tijd over is kunnen de snelle leerlingen met een restje was een klein insect maken en dat een plekje geven op het oor.*

TIP

Met een kleigereedschap met een fijne punt of een cocktailprikker kunnen leerlingen in hun wassen oor de textuur van schors tekenen.

STAP 4: **Reflecteren - De oren krijgen een naam**

TIJD: **10 minuten**

Ruim op en rond af: Neem de leerlingen mee naar buiten naar de boom op het schoolplein. Laat de leerlingen, ter hoogte van hun eigen oor, hun wassen oor op de boomstam 'plakken' door het oor op de bast te duwen. (Zie bijlage 4 voor een impressie van wassen oren op een boomstam.)

Bespreek: *Hoe zullen we deze boom met oren noemen?*

Rond af: *Wat een goede naam! Nu hebben we echt een school waar iedereen gehoord wordt.*

TIP

Als de boom beschut staat en als de oren goed zijn aangedrukt kunnen de wassen oren zelfs op de boom blijven zitten tot de lente! In de lente kun je dan zien of de leerlingen zijn gegroeid. Komt hun eigen oor nu boven hun wassen oor uit?

VARIATIE

Wanneer je geen boom in de buurt hebt, laat je de leerlingen hun wassen oren op een stuk boomschors bevestigen door het oor daarop te duwen.

SCHOONMAAKTIP

Snoetendoekjes zijn ideaal om de plakkerige handen van de kinderen mee schoon te maken. Aan één doekje heeft een leerling genoeg. Zo voorkom je een enorme rij bij de gootsteen.

BIJLAGE 1: afbeelding oor

Bron: pixabay.com/nl/photos/oor-oor-schelp-luister-hoorzitting-2372090/

Op **deze website** staat een fotocompilatie met tien verschillende oren. Je kunt ook dierenoren laten zien ter inspiratie.

BIJLAGE 2: boetseertechnieken

Bekijk hier het instructiefilmpje over de boetseertechniek met was.

Foto: geboetseerd oor stap voor stap.

Foto: impressie verschillende wassen oren.

Foto: was bestaat in verschillende tinten. Bruin kun je ook mengen met wit. Zo krijg je verschillende kleurtonen.

Foto: blokje was van ongeveer 1 bij 2 cm.

BIJLAGE 3: kosteloos materiaal

Foto: voorbeelden kosteloos materiaal om te gebruiken als boetseergereedschap.

Les voor groep 5-6

BOEK: **Silas en de wolf**

AUTEUR: Selma Noort

ILLUSTRATOR: omslag - Martijn van der Linden,
binnenkant - Selma Noort

ONDERWERP: natuurbeleving, de wolf

Omschrijving van de les: Silas houdt van boeken lezen en verhalen voorlezen. Op een dag ziet hij een heel bijzonder dier in het bos. Joanna denkt eerst dat het een vos is. Maar Silas antwoordt: “Nee, geen vos. Het is een dier... veel gevaarlijker dan een vos.” Het is een wolf. Silas weet het zeker. Hoe herken je een wolf? Je gaat je met de klas verdiepen in de wolf. En met de leerlingen ga je een käft maken voor een verhaal over een wolf.

TIJD: 65 minuten

RUIMTE: klaslokaal

MATERIAAL:

- boek *Silas en de wolf*
- dik papier (minimaal 120 gram) of tekenkarton van A4-formaat
- materialen met verschillende texturen (nepbont en andere lappen stof, karton, glad materiaal zoals folie en aluminium. Zie bijlage 1.)
- alleslijm
- scharen
- papier
- potlood
- gum
- pen/stift

Deze les sluit aan bij:

- kerndoelen Kunstzinnige oriëntatie.
- kerndoelen Oriëntatie op jezelf en de wereld.

Voorbereiding

- Lees van tevoren het boek *Silas en de wolf* aan de klas voor. Je kunt dit verspreid over een paar dagen doen, bijvoorbeeld wanneer de leerlingen hun pauzehap eten.
- Leg de materialen, voorafgaand aan de les, klaar in het lokaal.

STAP 1: Oriënteren - Waar gaat het boek over?

TIJD: 5 minuten

Lees en vertel: Silas is verhuisd van Het Westen naar Het Zuiden. Daar woont hij naast een groot bos. Wanneer hij het bos in gaat ziet hij een wolf. Hij vertelt dit aan Joanna. Joanna is blind en woont samen met andere mensen in een oud, groot landhuis waar Silas' moeder werkt. Zij helpt de bewoners. Joanna vertelt Silas meer over de wolf. Zo was de wolf een tijd geleden verdwenen in het land. Zij drukt hem op het hart niet over de wolf te praten. Niet iedereen is namelijk blij met de terugkomst van de wolf, die ook schapen doodt. En in het dorp waar Silas nu woont, wonen ook veel jagers.

STAP 2: Onderzoeken - Wat maakt een wolf een wolf?

TIJD: 15 minuten

Bespreek: Welke kenmerken en sporen van een wolf worden in het boek genoemd? Pak een A1 of A2-vel papier en maak daarop een woordspin met de kenmerken, sporen en aanwijzingen van de wolf. Hang deze zichtbaar op in het klaslokaal. De leerlingen mogen kenmerken uit het verhaal noemen, maar natuurlijk ook kenmerken van de wolf die zij zelf kennen.

Kenmerken en sporen in het boek met paginanummers:

- goudglanzende ogen, pagina 37
- scherpe tanden, pagina 37
- formaat, pagina 37
- pootafdruk, pagina 37 en 87
- prooi: een haas, pagina 37 en 56
- schapen die door de wolf zijn gedood, pagina 103-104 en 136
- gloeiende gele ogen, pagina 130
- ontblote tanden, pagina 130

Leg uit: Dit is een voorbereiding op wat we straks gaan doen. We gaan een kaft maken met een titel en afbeelding. Daarvoor is het handig dat we goed weten hoe een wolf en haar of zijn sporen eruitzien. Want misschien wil je die straks wel afbeelden.

TIP

Koppel het lezen van dit boek aan een bezoek aan Naturalis in Leiden, het Museon in Den Haag, het Natuurhistorisch Museum Rotterdam of een lokaal natuurcentrum bij jouw school in de buurt. Extra tip: vraag van tevoren na of er opgezette wolven te zien zijn.

STAP 3: **Doen - Kaft maken voor boek over een wolf**

TIJD: STAP 3A: **10 minuten - Een titel verzinnen**

STAP 3B: **25 minuten - Een voeltekening maken**

Besprek: Op de nieuwe dorpsschool van Silas is iedereen blij met zijn komst. De school had niet genoeg leerlingen om open te kunnen blijven. Maar met de komst van Silas heeft de school genoeg leerlingen en kan de school openblijven. Silas blijkt ook nog eens goed te kunnen voorlezen en vertellen. Hij wint zelfs twee rondes van een voorleeswedstrijd. Bij de finale komen al zijn nieuwe vrienden en zijn familie luisteren, ook Joanna. Silas wordt tweede, maar Joanna maakt aan een verslaggever die haar en Silas vragen stelt duidelijk dat Silas later misschien wel verhalen gaat schrijven.

STAP 3A

Leg uit: We gaan Silas helpen bij het maken van de kaft van zijn eerste boek. Daarop komt de titel en een afbeelding. De afbeelding wordt een voelbare afbeelding. Zodat ook Joanna het verhaal met haar vingers kan voelen. Joanna is namelijk blind. Het verhaal zal natuurlijk over de wolf gaan. We gaan eerst een titel verzinnen. Hier krijgen jullie 5 minuten voor. Schrijf de titel met potlood op je vel papier. Schrijf groot en duidelijk maar laat wel genoeg ruimte over voor de afbeelding. Deel papier en potloden uit.

TIP

Heb je een leerling die niet op gang komt met het verzinnen van een titel voor het boek? Stel dan de volgende vragen om haar of hem op gang te helpen:

- Kan de wolf de hoofdpersoon zijn? Wat zou de wolf hebben gedacht toen hij Silas zag staan?
- Misschien is het wel waar wat Silas zei en doodde de wolf per ongeluk de schapen. Het lijkt onwaarschijnlijk, maar het zou wel een mooi verhaal kunnen zijn: een wolf die eigenlijk geen schapen wil doden.
- Stel dat niet Silas Rinske eerst had gevonden maar dat de wolf Rinske eerst had gevonden, wat was er dan gebeurd?
- Silas heeft zijn fantasie van zijn vader, zegt zijn moeder. Wat als de wolf zijn vader zou zijn?

STAP 3B

Leg uit: Als je titel af is, ga je er een tekening bij maken voor de kaft. De tekening moet te maken hebben met de wolf en je titel. Maar het wordt geen gewone tekening. Eerst maak je een schets. En daarna knip je stukjes materiaal op maat uit die je op je tekening plakt. De stukjes materiaal moeten verschillend voelen.

Laat zien: Hang de woordspin zichtbaar op en toon de foto's uit bijlage 2, 3 en 4 ter inspiratie tijdens het tekenen.

TIP

Laat de leerlingen eerst grote vormen plakken en knippen en daarna details uitknippen en plakken. Kortom van groot naar klein werken.

STAP 4: Reflecteren

TIJD: 10 minuten

Bespreek: Kies twee verschillende kaften uit. Bekijk één van de kaften. *Waarover denk je dat het verhaal gaat? Wat lees of zie je waardoor je dat denkt?* Bespreek wat antwoorden. Doe hetzelfde met de andere kaft. Bespreek vervolgens de verschillen.

Rond af: *Ik hoop dat jullie Silas ooit verder gaan helpen met het schrijven van het verhaal. En ik ben blij dat dit geen wedstrijd is zoals de voorleeswedstrijd van Silas, want ik kan eerlijk gezegd niet kiezen welke kaft ik het leukst vind!*

VARIATIE

Hang de kaften in de gang met een vel papier erover zodat je de kaft niet meteen kan zien. Prik of plak dit vel papier alleen van boven vast zodat je er nog onder kunt met je handen en de tekening kunt voelen. Leerlingen kunnen in tweetallen elkaar begeleiden bij het aanraken van elkaars tekening. Eén leerling voelt en beschrijft wat hij of zij voelt en vertelt waarover hij of zij denkt dat het verhaal gaat. Daarna wisselen de leerlingen van rol.

TIP

Leerlingen kunnen ook hun ouders hun kaft laten voelen en beschrijven. En hun ouders hebben, zeker weten, hun tekening nog niet gezien.

BIJLAGE 1: foto van materialen

Foto: textiel, verpakkingsmateriaal, fleece met vachtttextuur, papierslierten, leer, nepbont, golfkarton, vilt, draad.

BIJLAGE 2: afbeelding van pootafdruk wolf

Bron: pixabay.com/nl/vectors/wolf-poot-klauwen-afdrukken-spoor-304410/

BIJLAGE 3: foto's van wolven

Bron: pixabay.com/nl/photos/wolf-canis-lupus-zoogdier-725380/

Bron: pixabay.com/nl/photos/wolf-hoektand-woud-roofdier-wild-1336229/

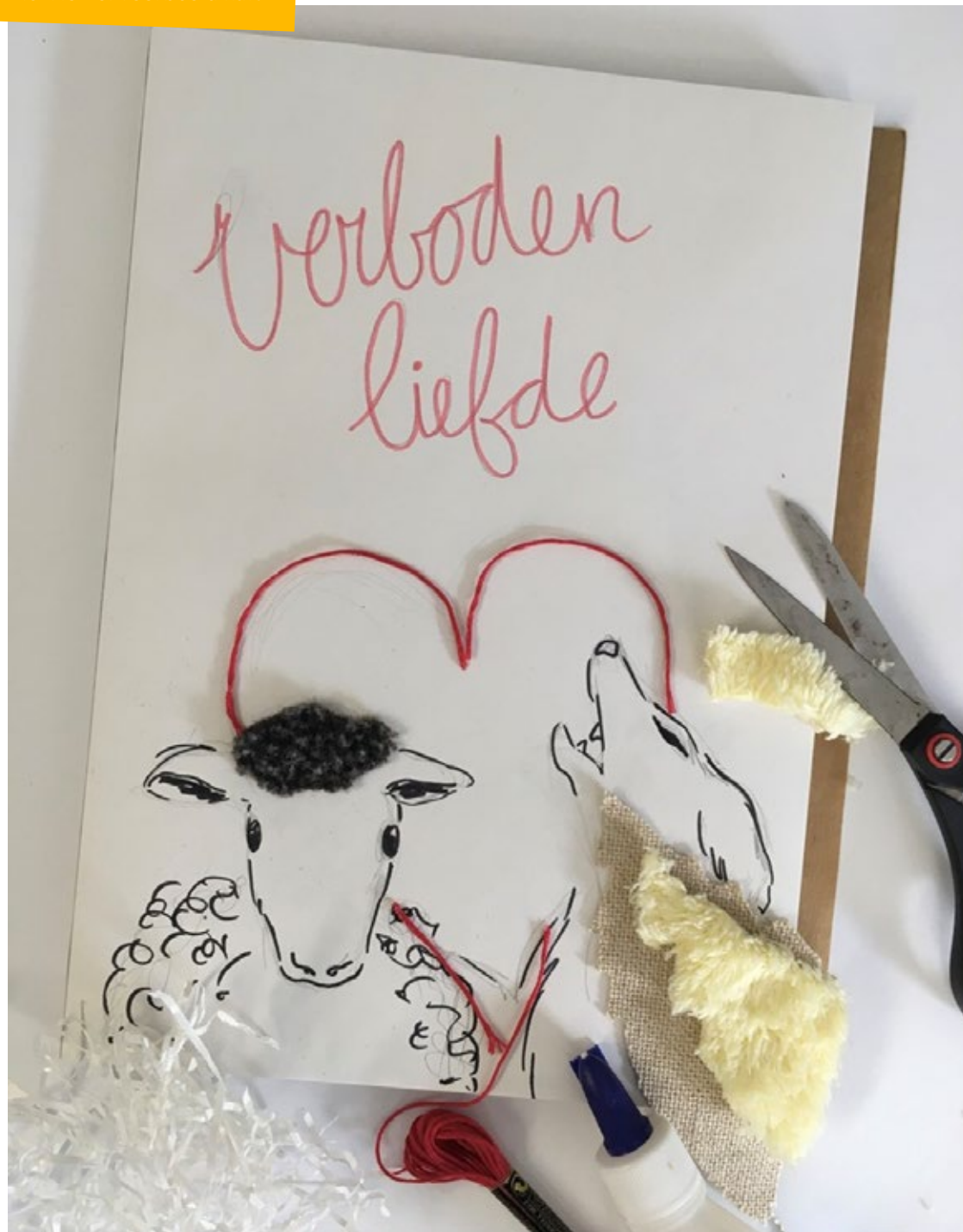
Bron: pixabay.com/nl/photos/wolf-gehuil-dier-wild-natuur-1992716/

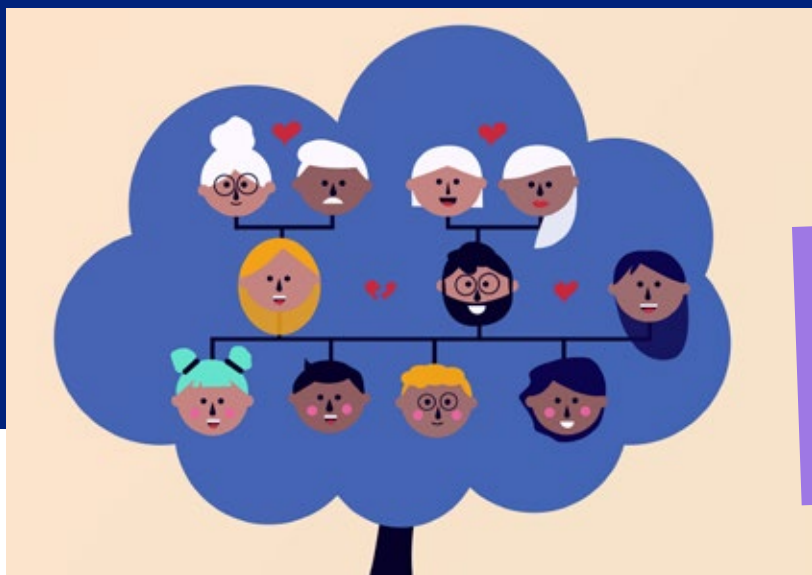
Bron: pixabay.com/nl/photos/konijn-de-lente-baby-konijn-pasen-5014814/

Bron: pixabay.com/nl/photos/lam-schaap-dier-schattig-2295516/

Les voor groep 7-8

BOEK: **Elke dag broerdag**

AUTEUR: Tineke Honingh

ILLUSTRATOR: omslag - Bij Barbara,
landkaart en stamboom - Jeannette
Steenmeijer

ONDERWERP: natuurbeleving, stamboom

Omschrijving les: Vijf broers zijn bang om gescheiden te worden vanwege een mogelijke verhuizing van de moeder van twee van de vijf broers. Samen vluchten ze het bos in om dit te voorkomen. De broers helpen en verzorgen elkaar. Onderweg in het bos leren de broers elkaar nog beter kennen. Ze horen bij elkaar, maar Robbe houdt ook van zijn vader ondanks dat hij hem nooit ziet. En Kees en Dook geven ook om hun moeder, bij wie ze om de week zijn. Wanneer verschillende ouders en kinderen een nieuw gezin vormen, verandert hun stamboom een beetje. Samen met je klas onderzoek je de stambomen van de leerlingen.

TIJD: 60 minuten

RUIMTE: klaslokaal (leerlingen moeten in tweetallen kunnen werken)

MATERIAAL:

- boek *Elke dag broerdag*
- afbeelding stamboom uit *Elke dag broerdag* op digibord (bijlage 1)
- takken
- touw en draad
- kaartjes: 8 per leerling + reserve. Formaat visitekaartje. (Je kunt de kinderen zelf de kaartjes laten knippen uit een A4-blad in een kleur naar keuze. Of je kunt de voorbeeldkaartjes uit bijlage 2 printen en op maat snijden)
- tekenmateriaal
- alleslijm
- scharen
- nietmachine (voor bevestiging naamkaartjes aan draad/touw)

Deze les sluit aan bij:

- kerndoelen Kunstzinnige oriëntatie.
- kerndoelen Oriëntatie op jezelf en de wereld.

Voorbereiding

- Lees van tevoren het boek *Elke dag broerdag* aan de klas voor. Je kunt dit verspreid over een paar dagen doen, bijvoorbeeld wanneer de leerlingen hun pauzehap eten.
- Verzamel takken tijdens een buitenactiviteit. Of vraag de leerlingen zelf takken mee te nemen naar de les. Verzamel in ieder geval vijf takken per persoon. Zo heeft iedere leerling genoeg takken en kunnen leerlingen die meer takken nodig hebben deze krijgen van leerlingen die minder takken nodig hebben.
- Span twee tot drie draden door je klaslokaal waaraan je de stamboommobiles die de leerlingen gaan maken, kunt ophangen.
- Leg de materialen, voorafgaand aan de les, klaar in het lokaal.

STAP 1: **Oriënteren - Waar gaat het boek over?**
TIJD: **10 minuten**

Lees en vertel: De broers komen er in het bos achter hoe ingewikkeld hun gezamenlijke stamboom is. Ze kennen elkaar goed, maar blijken niet alles van elkaar te weten.

Bespreek: Weten jullie nog hoe het zat? Wie was er biologisch een volle broer van wie? En wie was er van iedereen genetisch een halfbroertje? Bespreek enkele reacties.

Laat zien: Laat de stamboom van de broers zien op pagina 8 of via het digibord (zie bijlage 1).

STAP 2: **Onderzoeken - De stamboom: wie is wie?**
TIJD: **20 minuten**

Bespreek: Op pagina 8 van *Elke dag broerdag* staat een illustratie van de stamboom van de broers. Daar kun je precies zien wie er dezelfde biologische vader en moeder hebben.

Wij gaan deze les onze eigen stamboom maken. Zo kom je meer te weten over je familiegeschiedenis. Inzicht in je familiegeschiedenis kan ervoor zorgen dat je jezelf en je familie beter begrijpt. Zo heeft Robbe de wens om zijn biologische vader te leren kennen en deelt hij dit voor het eerst met zijn broers. En Noa komt erachter dat zijn thuisbasis maar de helft van de tijd de thuisbasis is voor zijn extra broers Kees en Dook, die eigenlijk evenveel tijd met hun biologische moeder en vriend als met zijn moeder en hun biologische vader doorbrengen. Wat voor jou vanzelfsprekend is, hoeft dat niet te zijn voor de ander. Zelfs niet als je bij elkaar woont.

Leg uit: Je gaat je eigen stamboom in kaart brengen. Jullie krijgen om te beginnen acht kaartjes waarop je invult wie je ouders zijn en of je nog broers en zussen hebt. Als je dat gedaan hebt, breid je de stamboom uit met eventueel oma's en opa's, een nieuwe partner van je ouder en de kinderen daarvan. Moedig de leerlingen aan de namen van hun familieleden op te schrijven in een handschrift en een kleur die zij bij dat familielid vinden passen. Zie foto bijlage 3.

TIP

Wanneer leerlingen een erg ingewikkelde stamboom hebben kunnen zij achter de namen van de familieleden ook tekenjes zetten. Bijvoorbeeld een rondje, vierkantje, driehoekje. Dit teken laten zij in de biologische lijn terugkomen achter elke naam. Zo blijft de stamboom duidelijk.

Bespreek: Bespreek twee verschillende stambomen uit de klas voor je verder gaat met de volgende stap (met toestemming van de leerlingen uiteraard). Sommigen van jullie hebben een klein gezin, anderen van jullie hebben een groter gezin.

BELANGRIJK

In elke klas zullen er kinderen zijn die geen standaard gezinssituatie hebben met twee biologische ouders. Als groepsleerkracht weet jij dit. De opdracht kan natuurlijk emoties losmaken. Houd hier rekening mee en geef leerlingen de ruimte als ze vastlopen.

EXTRA

In het verhaal is Noa de verteller. Het viel mij op dat, als hij over zijn broers praat, hij vaak iets over hun karakter of andere bijzonderheden vertelt. Zo vindt hij Kees een goede scout. Vinden jullie het ook mooi dat hij zulke positieve dingen over zijn broers kan opmerken? Dat kunnen wij vast ook! Op de achterkant van elk naamkaartje van een familielid schrijf je wat je het meest bijzonder vindt aan dit familielid. En je schrijft een vraag op aan diegene. Iets wat je misschien al heel lang van die persoon wilt weten.

STAP 3: **Doen - De boom in met je gezin!**
TIJD: **20 minuten**

Leg uit: Wij gaan een stamboommobile maken in plaats van een getekende stamboom zoals in het boek. Daarvoor gaan we de takken die jullie hebben verzameld voor deze les gebruiken. Een mobile is een kunstwerk dat je ophangt. Het heeft vaak verschillende 'takken' waaraan objecten hangen. Alles is in balans. Zie afbeelding bijlage 4. Je kent waarschijnlijk ook wel de mobiles die boven een babybedje of -box hangen.

- 1** Begin met het ordenen van de takken door bovenaan één tak of takken voor je opa en oma neer te leggen. (Als een leerling meerdere oma's en opa's heeft, begint de leerling met een lege tak bovenaan waaronder hij of zij de takken met zijn oma's en opa's hangt.)
- 2** Daaronder een tak voor je ouders, vriend of vriendin van je ouder of verzorger.
- 3** Daaronder takken waar de kinderen bij komen die dezelfde ouder hebben. (Zie bijlage 5 'Hoe bouw je de mobile op?')

Nu ga je de takken aan elkaar hangen. Help elkaar hierbij. Jullie zitten in tweetallen. Eén van jullie houdt als eerste de bovenste tak vast en de ander hangt de takken eronder. Daarna wissel je van rol. Wanneer je allebei je mobile in elkaar hebt, ga je de naamkaartjes van je familie aan de takken vastplakken of vastknopen met een draadje.

TIP

Bij het vastplakken of vastknopen van de naamkaartjes kunnen leerlingen hun stoel op tafel zetten en daar de mobile aan hangen. Dan kunnen ze staand werken. Dit werkt wat makkelijker dan werken op tafel.

STAP 4: **Reflecteren - Jouw stamboom, mijn stamboom**

TIJD: **10 minuten**

Ruim op en rond af: Verzamel de stambomen en laat een paar leerlingen deze ophangen aan de opgespannen draden door het lokaal. Na het opruimen bekijk en bespreek je met de klas een paar stambomen.

Bespreek na: *Mag ik jou wat vragen over je stamboom? Wat maakt jouw familie bijzonder? Kun je uitleggen wat je daar zo bijzonder aan vindt? Wat zou je willen weten van je familieleden? Kun je uitleggen waarom je daar benieuwd naar bent?*

Rond af: *Bedankt voor het delen van jullie stambomen, de bijzondere eigenschappen van je gezin en de vragen die je hen wilt stellen. Hét gezin bestaat volgens mij niet. Kijk maar naar jullie stambomen, die zijn allemaal net even anders.*

TIP

Kies of stuur aan op twee stambomen van leerlingen uit een verschillend samengesteld gezin. (4 zussen versus 4 broers / klein gezin versus een groot samengesteld gezin.)

VARIATIE

Laat ter afsluiting de leerlingen in groepjes elkaar vragen stellen over hun stambomen en gezinssituaties. En bespreek daarna klassikaal de vraag of iemand een nieuw inzicht over het begrip 'gezin' heeft gekregen.

BIJLAGE 1: afbeelding stamboom broers

Klik **hier** voor de afbeelding

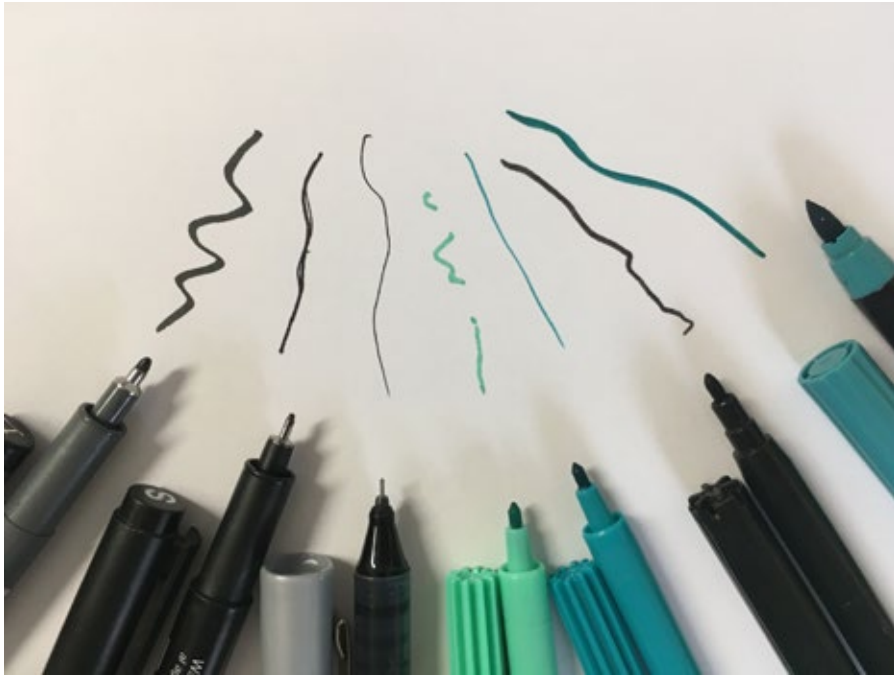
Je kunt de leerlingen ook zelf hun kaartjes laten knippen.

BIJLAGE 3: voorbeelden verschillende handschriften

Pennen en stiften in verschillende kleuren en diktes zijn handig voor het maken van verschillende soorten letters.

BIJLAGE 4: voorbeeld van mobile

Afbeelding mobile 'New Bleriot' door Alexander Calder, collectie Kunstmuseum.

BIJLAGE 5: hoe bouw je een mobile op?

BIJLAGE 6: voorbeelden van stamboommobiles

